

KIS-621 – Br. klodouezañ

(JE da GE – 22 02 99)

Ar ger *klodouezadur* kinniget gant Turiaw AR MENTEG zo unan dreist, a gav din, war dachenn ar feizoniezh kristen evit lavarout “transfiguration”, evel m'en klever pa vez anv eus “la transfiguration de Jésus sur le Thabor” peogwir e talv neuze, evel m'en ampleg ar gelennadurezh he unan, kement hag erzerc'h klod Mab-Doue.

Pa ranker avat lavarout “le chrétien mystique transfigure ses souffrances en faisant sienne la croix du Christ”, ne welan ger all ebet a vefe azasoc'h eget *trezerc'hañ* goveliet diwar *derc'h*, diouzh skouer *diouzerc'h* "préfiguration" bet kinniget ganeoc'h. Hag a-walc'h e vefe *treuzneuziañ* ?

(GE da JE – 06 03 99)

Laouen on o c'houzout e kavit mat Br. *klodouezadur* a ra Turiaw gantañ a-dal da Gl. *transfiguration*. En e *Geriadur pleustrek a Zoueoniezh*¹ e lennan : “**KLODOUEZ** g., **KLODOUEZAÑ**, **KLODOUEZAD** g., [...] diskuliadur an Dended [...] e Goulou ankrou an Doueded gant ar C'hrist [...]. Galvet eo mab-den, hag ar grouadelezh drezañ, da vout klodouezet gant Doue.” Ha kaout a ra deoc'h ez eo disheñvel hevelep kemeradur eus *klodouezañ* diouzh kemeradur *transfigurer* er frazenn a venegit : “le chrétien mystique *transfigure* ses souffrances en faisant sienne la croix du Christ” ? Hag ar c'hemm etre an daou ne ve ket dareuladek hepken ? Rak lakaat “le chrétien” evel rener d'ar verb “transfigurer” ned eo ket reiñ d'an den roll an oberour : Doue eo an oberour e kement ma asant an den d'e rad ; e se, ha ne soñjit ket emañ gant *transfigurer* en ho frazenn an un ster ha gant ar c'hlodouezañ war an Tabor.

An termen all a venegit : Br. *treuzneuziañ*, luniet gant VALLEE ma ne fazian, a glot ouzh La. *transf*“(gu#ro "kemmañ neuz, treuzfurmiñ" (GON.FB. a ro : **TRANSFIGURER** “*kemma hé zoaré enn eunn doaré all*”) hag arverioù kentañ ar ger, er

---

¹ *Geriadur pleustrek a Zoueoniezh — Feizoniezh, Biblouriezh, Lidouriezh hag Ilizouriezh*, Kentañ embann war arnod, 1997.

Sketla, ne raent ket dave d'an Aviel. E galleg, hag e brezhoneg da heul, ez eo bet aloubet steriegezh broustennoù La. *transf'*(*gu#ro* gant ar c'hemeradur teologek, hemañ o vont, ac'hoel e galleg, betek levezonañ an arverioù pemdeziek ha lennegel : *transfigurer* a vez bepred "gwiskañ un neuz skedus pe eürus". Da c'hortoz eo ez ay ar brezhoneg da heul adarre ma n'eo ket graet c'hoazh. Setu perak ez eo mat kaout un termen brezhonek resis evit ar c'hemeradur teologek.

Da 'm meno ivez ez eo kantrat an dibab graet eus ar gedrann *gouez* e *klodouezañ*, rak arouezañ a ra ar vezañs werc'hek — evit pouezañ war hevelep gwerc'hegezh eo c'hoarvezet dimp ober gant an termen *gwerc'houez*¹ a-gevenep da *derc'houez* (hemañ o verkañ ar vezañs dre hanterezh unan all, ar vezañs *derc'hek* enta). Rak *derc'h* zo ledanoc'h e erdal, tennañ a ra d'ar vezañs ivez, met dec'havaelet gant ar spered ken e rezh ur mennoz, ur skeudenn, ur gounadenn, un dec'hmegenn, un diouganadenn h.a., ken e rezh ur vezañs werc'hek. Dre se, ne gav ket din e c'hallfe *trezerc'hañ* arouezañ ur buhezad kevrennel ; ar pezh a c'hoarvez gant ar c'hevrenad a vez, unan a zaou, pe e gwere ar vezañs leun, gwerc'hek, ar *gouez*, ha diles eo e vuhezad, pe e gwere an *derc'hañ* hepken, hag e vuhezad a chom e par ar mennoz, an hetin, an dec'hmegañ — en arvar emañ zoken da gemer un *derc'had* eus e spered evit ar *gouez*, pezh a zo *trezerc'hañ* end-eeun (soñjit en alioù a roe Tereza Avila er c'heñver-se). Ken abred ha 1975 e raen gant *trezerc'hañ* da verkañ ar rumm *derc'hañ* kleñvedel ez eo an ambren e kelc'h ar merzhout (Gl. *halluciner*).

(JE da GE – 10 03 98)

O lenn ar pezh a skrivit : “Doue eo an oberour” — oberour ar c'hlodouezañ enta, — “e kement ma asant an den d'e rad”, ne c'hallan ket mirout a soñjal e haeradenn ar C'hrist : “hepzon ne c'hallit ober netra”, gouglevet emichañs “war an dachenn speredel”. Hogen, o lakaat “an den” da rener ar verb “transfigurer”, evel ma reer e galleg, e chomomp pell diouzh ar mennoz aet d'ober haeradenn ar C'hrist rakveneg ; gourzhenep mik zoken da soñj Mab Doue eo lavarout e galleg : “le chrétien transfigure...”. Ya, a-du on ganeoc'h pa gred deoc'h e rankomp kaout anvadoù resis war dachenn ar feizoniezh kristen, ha sed e gwirionez ar pezh a reomp hon daou Turiaw ha me.

---

¹ Sl. KIS-457 – Gl. **en personne**, La-10, p. 207. Kinniget 'm eus reiñ *gwerc'houez* da gevatal d'ar c'herienn *die leibhaftige Selbstgegenwart* arveret gant HUSSERL, (*Ideen I*, § 39, [70]), pezh a zo, e verkañ a ran diwar vont, un doare da skoeviñ antroadusted Al. *Leib*.

Arabat neuze skrivañ galleg n'eus forzh penaos, hag e-lec'h "le chrétien mystique transfigure", e tlefed moarvat lavarout : "le chrétien mystique contribue *pe* collabore à la transfiguration de ses souffrances en faisant sienne la Croix du Christ". Rak e-kichen an haeradenn rakveneget ez eus reoù all o tont digant Jezuz c'hoazh, evel pa lavar : "grit pinienn", pezh a dalv, e penn kont, kement ha "kemerit perzh e gwered Doue".

Pa 'z embanner enta e galleg : "le chrétien transfigure", anzavomp koulskoude e klasker ivez gouvenegiñ striv an den da genober gant rad Doue, dre ma ranker ouzhpennañ : "en faisant sienne la croix..." "Faire sienne", eleze darbenn kroaz ar C'hrist zo, dre dra, kendeurel da seveniñ ur c'hlodouezañ n'eus, evit c'hoazh, erzerc'h ebet anezhañ koulskoude, evel ma voe kont, en eneb, evit Jezuz da geñver an darvoud taolennet gant an Aviel war wel kreñvaat feiz an Ebestel. Nemet ha desteriet e vefe anadennoù 'zo o tennañ d'ar gevrinadegezh evel pa vent lodek endeo er "c'hlozerc'h". Hag amañ e teu din war va spered degouezh Maximilian KOLBE, marvet e kamp bac'h Auschwitz, ur gwir gevrinad kristen anezhañ, kemeret gantañ a youl gaer lec'h un tad familh bet kondaonet evel mac'hiad ha dezhañ bugale vihan c'hoazh. M. KOLBE zo bet lakaet war roll ar sent er bloavezhioù diwezhañ. Pa dremene dirazañ, ne c'halle mui ar gward naziour gouzañv ar gwel anezhañ. Spouronet e veze e gwirionez ha yudal a rae warnañ bep tro *en abeg d' e selloù*. Moarvat e pare seulabred e daoulagad ar sant ur meni sked klodouezadel na oa, gouez deoc'h, nemet "Doue an oberour anezhañ". Ur sklerijenn speredel oa enta, unan avat ne oa ket he fal gwennvedikaat ar gward, evel ma voe kont evit Pêr hag an daou abostol all, int i kouezhet e goursav war an Tabor dirak klodouezad Jezuz en e splannder neñvel.

Pegen kaer bennak ha dreistnaturel e tlee moarvat bezañ selloù Maximilian da neuze evit nep arvester dibec'h ha glan e galon, c'hoazh ne voe nemet un ifern, eleze ur c'hlodouezad war an tu gin evit gward Auschwitz.

Ar bozenn reizh a vefe houmañ neuze : "War-bouez dezhañ darbenn kroaz ar C'hrist, e kendaol ar c'hevrinad kristen da glodouezañ e boanioù."

(GE da JE – 09 04 99)

Edon c'hoazh dindan skog hon c'henskriverezh a-zivout *klodouezañ* ha *treuzneuziañ* pa 'm boe tro da adlenn an heuliad testennoù hor boa eskemmet, YBAN,

RLN, GC, RAH, LL ha me e Genver 1998¹, ha tennet eo bet va evezh gant an arver a raen eus Br. *dishevelebiñ* — a zo Gl. *défigurer* e gevatal boas (p. 39, n. 3). An eil yezh oc'h ober kein d'eben, e kredis spurmantañ ur c'hevatal gallus all da Gl. *transfigurer*, a ve Br. *treuzhevelebiñ*. En arroud ma raen gant *dishevelebiñ* e keveneben an *hevelepted soliadet*, a zo distreiñ diziwezh d'an *heveleb* evel d'ur sol tralenat, ouzh an *hevelepted nidiadet* a zo hontren, eleze *dishevelebiñ* pep sol, a zo enta *treuzhevelebiñ*, treuziñ en tu-hont d'an *heveleb*. Me zo me, da intent : hevelep on ouzhin va unan d'ar predig-mañ, met d'ar predig goude e vin un all na oufen atebañ warnañ — er ster-se ez intentan bomm Arthur RIMBAUD : “Je est un autre.” Treuzhevelebiñ a c'hoarvez a dreuziñ aridennad an heveleptedoù war zishevelebiñ. Aze emañ breskadurezh mab den, e adavidigezh (HEIDEGGER a lavar *Geworfenheit*, SARTRE *déréliction*), a zo ar priz da baeañ evit bezañ den. An aters a son en hon amzer zo : n'on ket evit atebañ warnon va unan, hag un ateb zo evelkent ? Ar gristenion a venn reoù ac'hanomp bezañ a respont : ya. Da ziwall o deus avat, rak ar ya-se a rank chom salv a bep sol, bezañ ur ya a feiz pur ha diaes kenan eo. Da bep predig eus e vuhez e vez an den a feiz en arvar da soliañ war an ateber, d'e intent evel degaser ur soliadelezh all : ur bed all, ur vro all, ur familh all... Edith STEIN, kempredadez HEIDEGGER, he deus pouezet ivez war ar *Geworfenheit* ; n'he anavezan ket a-walc'h, aon 'm eus koulskoude n'he defe klasket sol, ac'hoel sol d'he freder, war geal ur Boud peurbadel².

(LL da GE – 14 04 99)

Ar ger kinniget gant TAM kentoc'h eget treiñ *transfiguration* a hañval daveiñ da *Yn I. 14* : “et vidimus gloriam eius”. Ar ger savet gantañ zo kentoc'h un dieulañ.

Evidon, ne gav ket din e ve tu da sevel ur ger na grogfe ket gant *treuz-*. Ret eo soñjal e gerioù all o kregiñ gant *trans-* evel Gl. *transverbération* — BERNINI en deus savet un delwenn hollanavezet eus *transverbération* santez Tereza Avila. Met ivez Gl. *transsubstantiation* hag all...

A priori, *derc'h-* a hañval din bezañ ar wrizienn azas met marteze e ve tu da soñjal e *delv-* ?

¹ KIS-567 – Da betra brezhonegañ ? Piv a responto ?, La-12, pp. 21-41.

² He levr nemetañ e 'm c'herz zo an droidigezh c'hallek : *L'être fini et l'Être éternel — Essai d'une attente du sens de l'être*, Nauwelaerts, Louvain-Paris, 1972.

(GE da LL – 21 04 99)

A-du ganit war ar poent-mañ : *klodouezañ* a ya pelloc'h eget Gr. *metamorphwsi*, *metaschmavtisi*" ha La. *transfiguratio* a dalvez holl "kemm neuz, treuzfurmadur" pa zegas ouzhpenn, evel a lavarez, keal "klod (Doue) o tont a-ouez". Ne gav ket din avat ne c'haller ket dioueriñ ar rakger *treuz-* er c'hevatal brezhonek. E yezhoù all e kaver hentoù luniañ disheñvel : Kb. *gwednewidiad* "kemmadur neuz" ; an alamaneg a bouez war geal ar goulou : *Verklärung* "splannidigezh", *Läuterung* "gleanidigezh, gleinidigezh".

A-fet Yezhouriezh ez eus aze ur gudenn dibarek. Er skiant hag er preder e c'haller bepred "mont d'an traoù o unan" ha sevel hon lavar diwar an anaoudegezh a gemeromp anezho war-eeun, roll ar yezhoù all o vezañ krennet d' hon skoazellañ hep mui war hent an anaoudegezh-se. Hogen e domani ar feiz e ranker da gentañ kemer diazez war ur yezh all, ar gresianeg en degouezh-mañ, rak anv zo eus un darvoud unel na c'haller ket mont dezhañ war-eeun. Meur a zoare zo bet da gemer diazez war an destenn c'hresianek : pe treiñ diarlenn hag ober gant La. *transfiguratio*, Br. *treuzneuziadur*, Kb. *gwednewidiad*, pe derc'hel stad eus an addispleg roet gant an Aviel ("Hag e voe treuzneuziet dirazo : e zremm a lugerne evel an heol, [...]"), Mzh. 17, 2, tr. Maodez GLANNDOUR) ha degouezhout gant Al. *Verklärung*, *Läuterung*, pe astenn an diazez d'an Aviel a-bezh ha mont d'ar pezh a anvez un *dieulañ* : ar goulou a voe an ebestel test anezhañ oa klod Doue oc'h emziskouez dirazo, o tont a-ouez dezho. Setu pezh a c'haller lavarout diouzh savboent ar yezhour : anat eo ne gomzan ket amañ evel an teologour, ar feizoniour ned on ket.

(JE da GE – 19 04 99)

Evit *transfigurer* e tarbennin ar ger ho po kavet. Hogen mar kred deoc'h ez eo bastus *treuzhevelebiñ*, hag eñ e vefe tu neuze da dreiñ ar frazenn c'hallek am boa kinniget deoc'h en deiz all ? Daoust hag e c'hallfe *treuzhevelebiñ* avat kaout e lec'h e stern ar brederiadenn hor boa renet e sigur *klodouezañ* ?

Evit a sell ouzh *klodouezañ*, emañ ar wirionez gant TURIAW, rak pe laz mar erouezfe stumm ar ger-mañ un dieuladenn ? Ar peb retañ eo e rofe ar ger drezañ e-unan ar ster louerelel d'an darvoud c'hoarvezet war an Tabor. Ha louerelel kenan eo ster *klodouezañ* e par ar feizoniezh kristen.

(GE da JE – 21 04 99)

Er pezh a skriven deoc'h d'an 09 04 ne oa nemet un evezhiadenn e sigur hon eskemm diagent. Ne ginnigen ket Br. *treuzhevelebiñ* evel kevatal da Gl. *transfiguration* er feizoniezh. Chom a raen e par ar brederouriezh, o kemer da zivoud ken an adavidigezh (ar *Geworfenheit* heidegerek), ken an nidiadelezh, eleze an tremen en tu-hont d'ar pezh a zo, an div o vezañ a-benn ar fin an un tra, an daou dal eus aoz mab den. Ar feizoniezh kristen a c'hell reiñ ur ster ouzhpenn d'an daou arvezse, ober eus an adavidigezh dic'hallusted an den da seveniñ e unan e iziunadoù (da vezañ salvet) hag eus an nidiadelezh dor ar rad (eleze, bezusted un treuzfurmiñ, un treuzhevelebiñ doueel). Ar brederouriezh avat a rank chom war he zachenn a zo hini ar pezh a c'hell an den e kement ha henn mont dezhañ er-maez a bep diskuliadur. Tro 'm eus bet da skrivañ warlene a-zivout an hent dall ma sank un aozer evel Michel HENRY a venn teologekaat, feizoniekaat, ar brederouriezh¹. Penaos e c'hallfe ar feizoniezh ober he mad eus degasadennoù ar brederouriezh mar dilez ar brederouriezh he hentennoù evit mont gant hentennoù ar feizoniezh ?

---

¹ KIS-563 – Ar preder hag ar feiz gant Michel Henry, La-11, pp. 405-416.